Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018; työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan toimialaan liittyvät osiot

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunnan kuuleminen 6.10.2017 klo 11

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry ja työllisyyden asiakasraati

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry on toiminut vuodesta 1998 pitkään työttömänä olleiden henkilöiden työllistymisen hyväksi. Yhdistys toteuttaa tällä hetkellä kahta työllisyyshanketta, KAJO-keskusta (typo-avustus) ja KAIKUa (ESR).

- KAJO-keskus-hankkeen kautta mahdollistetaan tukipalveluita tarjoamalla 50-60:n yhdistyksen palkkatukityöllistäminen kymmenen pohjoiskarjalaisen kunnan alueella. Yhdistyksiin työllistyneet pitkäaikaistyöttömät henkilöt osallistuvat työsuhteen aikana työhönvalmennukseen, lyhytkoulutuksiin ja mahdollisuuksien mukaan ammatilliseen koulutukseen. He voivat näyttää taitojaan myös siirtotyössä yrityksissä. KAJO-keskus -hankkeessa toteutetaan myös työnetsintää, jossa työttömille etsitään räätälöidysti piilotyöpaikkoja avoimilta työmarkkinoilta. Vuonna 2017 KAJO-keskus -hankkeessa päättäneistä työnhakija-asiakkaista on työllistynyt tai päässyt ammatilliseen koulutukseen 63%. KAJO-keskus koordinoi työllisyystoimijoiden säännöllisiä yhteistyötapaamisia maakunnan kaikilla kolmella seutukunnalla sekä ylläpitää työnetsijärinkiä.

- KAIKU-hankkeen kautta tarjotaan mahdollisuus kuntouttavan työtoiminnan toteutumiseen yhdistyskentällä. Työtehtäviä on 40:ssä yhdistyksessä, joiden toimialat vaihtelevat. Asiakkaat saavat työhönvalmennusta, joka toteutetaan ratkaisukeskeisin työmenetelmin. Asiakkailla on mahdollisuus täydentää ammatillista osaamista lyhytkoulutusten tai ammatillisen koulutuksen kautta. Ammatillisen koulutuksen suorittaminen alkaa usein pienin askelin, tutkinnon osa kerrallaan. Ammatillisen kuntoutuksen asiakkaista 61% on löytänyt positiivisen jatkopolun kuntouttavasta työtoiminnasta eteenpäin. KAIKUn asiakkaita ovat myös turvapaikanhakijat ja oleskeluluvan saaneet maahanmuuttaneet. Heidän työllistymisensä tueksi tarjotaan myös työhönvalmennusta sekä lisäksi erilaisia valmennuksia esimerkiksi tukemaan ammatillisiin opintoihin siirtymistä tai ryhtymistä yrittäjiksi. Maahanmuuttajataustaisista asiakkaista 42% on työllistynyt tai siirtynyt tutkinto-opiskelijaksi.

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry on käynnistänyt työllisyyden asiakasraatitoiminnan keväällä 2016. Asiakasraati on keskustelu- ja kehittämisryhmä, jonka tarkoituksena on tuottaa tietoa, kokemuksia ja mielipiteitä työllistymiseen liittyvistä palveluista. Asiakasraati on jäsenilleen mahdollisuus vaikuttaa, ehdottaa, antaa palautetta sekä ideoida yhdessä muiden jäsenten kanssa. Raadissa kaikkien jäsenten ideat ja mielipiteet nähdään arvokkaina ja tärkeinä. Raati on avoin henkilöille, joilla on omakohtaista kokemusta työttömyydestä elämän jossakin vaiheessa ja jotka haluavat pohtia teemaa yhdessä. Asiakasraati kokoontuu kolmen kuukauden välein Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen tiloissa. Asiakasraadin muistiot ovat luettavissa www.pksotu.fi/asiakasraati.

Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry ja työllisyyden asiakasraati lausuvat vuoden 2018 talousarvioesitykseen liittyen seuraavaa:

Aktiivimalli

Talousarviossa on esitetty 25 miljoonan euron määrärahaa aktiivimallin toimeenpanoon. Aktiivimallissa työttöminä tai osa-aikatyössä olevat velvoitetaan hakemaan työtä tiiviisti ja raportoimaan siitä. Työllisyyden asiakasraadin näkemys on, että työttömien aktiivisuus ja halu hakea työtä, eivät ole pääasiallinen ongelma. Ongelmana on työpaikkojen puute sekä työllisyyspalveluihin pääsyn satunnaisuus. Työllisyyspalvelut ovat yleensä toimivia, kunhan niihin ensin pääsee. Ehdotus aktiivimallista herätti raadissa kysymyksiä myös siitä, miten työnantajat selviävät hakemuspinoista sekä miten hakemista käytännössä kontrolloidaan.

Työn hakeminen sähköistyy jatkuvasti. Miten ihmiset, jotka eivät omista tietokonetta tai eivät sitä osaa käyttää, joiden asuma-alueella yhteydet eivät vielä toimi tai joilla on pitkä matka tai olemattomat julkiset yhteydet kirjastossa sijaitsevan tietokoneen luo, voivat tasa-arvoisesti hoitaa velvollisuutensa hakea työtä ja raportoida siitä. Työn hakeminen voi olla työttömälle kustannuskysymys, mikäli kulkemiseen pitää käyttää rahaa ja jos hakemiseen tarvitaan tulosteita asiakirjoista.

Aktiivimallissa aktiivisuusvaatimuksen voi täyttää mm. siten, että henkilö on kolmen kuukauden aikana viisi päivää työllistymistä edistävässä palvelussa. Tämä on työhakemusten tehtailua vaikuttavampi aktiivisuustoimi, mikäli siihen on resursseja ja palvelu voidaan räätälöidä eri kohderyhmille sopivaksi ja toteuttaa kohtuullisen lähellä ihmisiä. Palvelu pitäisi voida toteuttaa myös huomattavasti pidempänä, mikäli työttömän palvelutarve vaatii. Kannatamme aktiivisuusmallia, jossa työttömille tarjotaan tukea työnhakuun erilaisin tavoin, ei pelkästään kontrolloida hakemusten määrää. Tämä voidaan toteuttaa esimerkiksi työhönvalmennusta tai työnetsintäpalvelua tarjoamalla. Kouluttautumisen kynnystä voidaan madaltaa aloittamalla ammatillisen tutkinnon osan suorittaminen jo kuntouttavan työtoiminnan tai palkkatukityön aikana. Yrityksille tulee tarjota rekrytointipalvelua, jonka kautta selätetään työn ja työttöminä olevien henkilöiden kohtaantoongelmaa esimerkiksi rekrytointikoulutuksia avuksi käyttäen.

Työllisyyden asiakasraati toivoo te-toimistosta ja muistakin työllisyyspalveluista henkilökohtaista palvelua ja ammatillista sekä inhimillistä kohtaamista.

Alla asiakasraatilaisen tarina työnetsintäpalvelusta:

”Arki ennen palvelua oli harmaata. Toivoa ja pettymystä. Tunne siitä, ettei enää kelpaa mihinkään. Hakemuksia tehdessä toivo syntyi, että jospa nyt. Sitten tuli pohjaton musta pettymys. Ystävällinen ”sielu” te-toimistosta kysyi, että kiinnostaisiko käydä työnetsijän luona. Kiinnostuin, että enpähän mitään menetä, jos käynkin.

Työnetsijän luona käynnit toivat uskoa, että jos töitä löytyisi. Hän oli lämmin ihminen ja loi valoa pettyneeseen ihmiseen. Hän todella teki työtä löytääkseen työtä minulle. Hän kertoi loppusyksystä palkkatukipaikasta, se tärppäsi.

Hänen kanssaan työskentelystä jäi hyvä ja lämmin fiilis.”

Määräaikaishaastattelut

Työttömien määräaikaishaastatteluja ehdotetaan toteutettavaksi entistä useammin kasvokkain. Tämä on hyvä suuntaus mutta vaatii resurssien lisäämistä te-toimistoihin tai ostopalveluihin. Nykyisenlaiset määräaikaissoitot eivät ole toimivia, koska resursseja niihin on niukasti ja soitto ei korvaa henkilökohtaista kontaktia henkilöön, joka tarvitsee yksilöllistä tukea työllistymiseensä. Kolme kuukautta on pitkä aika ja vaikuttavuuden kannalta olisi tehokkaampaa, jos yhteydessä oltaisiin huomattavasti tiiviimmin.

Alla työllisyyden asiakasraatilaisen omakohtainen tarina määräaikaissoitosta:

”Jäin työttömäksi elokuun alussa 2016. Tein asianmukaiset ilmoitukset työvoimatoimistoon, TE-toimisto taitaa olla nimike nykyään. Mol.fi-sivustolle tuli tieto, että minuun otetaan yhteyttä 3 kuukauden kuluttua. Sitäpä sitten jäin odottamaan. Kun tasan kolme kuukautta oli kulunut, odotin koko päivän ja jopa seuraavankin, puhelinsoittoa. Sitä ei kuitenkaan kuulunut. Menin sitten tietokoneella Mol.fi- sivulle katsomaan omia tietojani. Siellä lukikin, että seuraavan kerran otetaan taas yhteyttä 3 kuukauden kuluttua, hakija jatkaa itsenäisesti työn etsimistä. Tai jotain sinne suuntaan siinä luki. Taas meni kolme kuukautta ja odotin soittoa tai kirjettä. Ei kuulunut. Tosin Mol.fi-sivulle oli tullut taas viestiä, että on sovittu minun jatkavan työnhakua itsenäisesti. Olivat siellä sopineet kai keskenään. Sitten yllättäen tuli puhelinsoitto TE-toimistosta huhtikuussa. Mikä yllätys! Puhelu kesti noin viisi minuuttia. Virkailija kyseli nykyisestä tilanteestani. Kerroin, että olen hakenut muutamiin paikkoihin töihin. Sovittiin, että odottelen kutsua mahdolliseen työpaikkahaastatteluun. (Sitä ei koskaan tullut) Sieltä luvattiin soittaa taas kolmen kuukauden kuluttua. Niinpä katselen Mol.fi sivulta, jos olisi avoimia työpaikkoja.”

300 euron suojaosa

Työllistymisen edistämiseksi työttömyysturvassa on suojaosa 300€. Ehdottaisimme sen maltillista korottamista, mikä kannustaisi ihmisiä paremmin ottamaan vastaan määräaikaista työtä. Lyhytaikaisen työn vastaanottaminen aiheuttaa taloudellista turvattomuutta ja epävarmuutta. Työtön joutuu pohtimaan, sekoittaako muutaman päivän työnteko talouden useaksi kuukaudeksi, sillä palkkatodistuksen saaminen vasta kuun lopussa, voi viivästyttää työttömyysturvan saamista merkittävästi.

Työttömillä, perustulokokeiluun osallistuneilla työhönvalmennusasiakkailla on ollut havaittavissa aktivoitumista työnhakuun siitä syystä, ettei työn vastaanottaminen uhkaa perustoimeentuloa.

Palkkatuki

Olemme käytännön työssämme nähneet palkkatukityön merkittävyyden ihmisen elämässä. Palkkatukityö ylläpitää työkykyä sekä parantaa työllistyvyyttä ja elämänlaatua. Kun palkkatukityöjaksolle asetetaan tavoitteet ja tavoitteen toteutumiseksi siihen yhdistetään työhönvalmennusta, koulutusvalmennusta ja/tai työnetsintää, palkkatukityöjaksoilla on vaikuttavuutta. Asiakasraatilaiset arvostavat henkilökohtaista, inhimillistä, jalkautuvaa ja intensiivistä tukea työllistymiseen.

Yhdistyskentällä on rajaton määrä erilaisia työtehtäviä, joissa työtön voi lisätä osaamistaan. Tukemalla yhdistyksiä työnantajuudessa ja työntekijän ohjaamisessa sekä sisällyttämällä palkkatukijaksoon työhönvalmennusta, voidaan yhdistystyöllistämistä kehittää entistä laadukkaammaksi. Palkkatuetun työn järjestämiseen yhdistyksissä tulisi lisätä määrärahoja, jotka eivät kohdistuisi pelkästään nuoriin vaan myös aikuisiin. Palkkatukityön merkittävyys korkean työttömyyden alueilla kuten Pohjois-Karjalassa on erityisen suuri, koska työllistyminen avoimille työmarkkinoille on vaikeaa varsinkin maakuntakeskuksen ulkopuolella. Mah-

dollisuus palkkatuettuun työhön nähtiin asiakasraadissa etuna.

Ammatillinen koulutus

Pidämme työllisyyden edistämisen tavoitteen nivomista osaksi ammatillista koulutusta tärkeänä. Tiiviimpi yhteys järjestettävän koulutuksen ja työelämän tarpeiden välillä edesauttaa valmistuvien opiskelijoiden työllistymistä ja vähentää ylikouluttamista tietyille aloille. Jotta tavoite työelämäpolkujen rakentamisesta myös koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oleville nuorille ja aikuisille voisi toteutua, pitää varata resursseja opiskeluvalmiuksien ja opinnoissa pysymisen tukemiseen. Tällaisia ovat mm. tietoteknisten taitojen vahvistaminen, tuki arjen ja opintojen yhdistämiseen sekä toimeentulon turvaaminen opintojen aikana esim. työttömyysetuudella opiskelun kautta. Nuorten aikuisten osaamisohjelma sekä aikuisille suunnattu vastaava ohjelma, ovat olleet työttömien parissa tehtävässä työssä hyviä apuvälineitä aloittaa kouluttautuminen.

Kotouttaminen

Kotouttamisen osaamiskeskuksen perustaminen on ollut hyvä asia, koska tieto löytyy nyt yhdestä paikasta. Kotokoulutukseen kuuluville suomen kielen kursseille ei välttämättä pääse heti vaan odottamaan voi joutua jopa 6kk. Järjestöt tarjoavat suomen kielen opetusta monilla paikkakunnilla non stop-periaatteella esimerkiksi monikulttuurikeskuksissa. Kotokursseilla tulisi tarjota luokkamuotoisen opetuksen lisäksi vaihtoehtoisia tapoja opiskella suomen kieltä, esimerkiksi pienryhmissä, toiminnallisesti oppien ja oppimisvaikeudet huomioiden.

Työelämälähtöisen kotoutumiskoulutuksen malleja on syytä kehittää, koska silloin samanaikaisesti sekä kiinnitytään työelämään että kartutetaan kielitaitoa. Suomen kielen opetusta on pienessä määrin lähdetty viemään työpaikoille ja Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistyksen kokemukset mallista ovat hyviä. Mallissa tavoitteet ja valmennuksen sisältö laaditaan työnantajan tarpeista lähtien ja ottaen huomioon suomen kielen taitotaso. Valmennus keskittyy yhteen kielenkäytön osioon kerrallaan; esimerkiksi suulliseen vuorovaikutukseen asiakaspalvelutilanteissa, työohjeiden lukemiseen tai raporttien kirjoittamiseen. Keskeinen ajatus mallissa on fukntionaalinen kielen oppiminen autenttisessa ympäristössä, jolloin opiskelija pääsee soveltamaan oppimaansa heti työtilanteissa.

Kotoutumisen osalta palveluita käyttäneiden kokemuksia tulisi kerätä enemmän ja hyödyntää niitä palveluiden kehittämisessä. Myös erilaiset maahanmuuttajien neuvojat voisivat antaa näkemyksiään järjestelmän kehittämiseksi, koska kohtaavat työssään monenlaisia asiakkaita.

Maakuntauudistus

Osana maakuntauudistusta työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan määrärahat siirtyvät 2020 maakuntien yleiskatteelliseen rahoitukseen. Maakunnille lankeaa iso vastuu huolehtia siitä, että työttömille resursoidaan riittävästi palveluita ja palvelut kohtaavat työttömien tarpeet. Maakunnan on mahdollisuus tehdä kasvupalveluissa alueellisia painotuksia, mikä on hyvä asia. Toisaalta on vaarana työttömien eriarvoistuminen eri puolilla maata tarjottavien palveluiden määrän ja laadun suhteen.

Lisäksi pidämme hyvänä ja koemme työllisyyttä edistävinä ehdotukset työttömyysturvan käytön mahdollistamisesta yritystoiminnan aloittamiseen sekä lyhytkestoiseen opiskeluun sekä Ohjaamotoiminnan vakinaistamisesta ja nuorten mahdollisuudesta saada psykososiaalista tukea ilman diagnoosia.

Pohjois-Karjalan
Sosiaaliturvayhdistys ry

Joensuussa 5.10.2017

Johanna Seppänen, kehittämispäällikkö
Pohjois-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys ry

Heli Karttunen, digitoija
Työllisyyden asiakasraadin edustaja